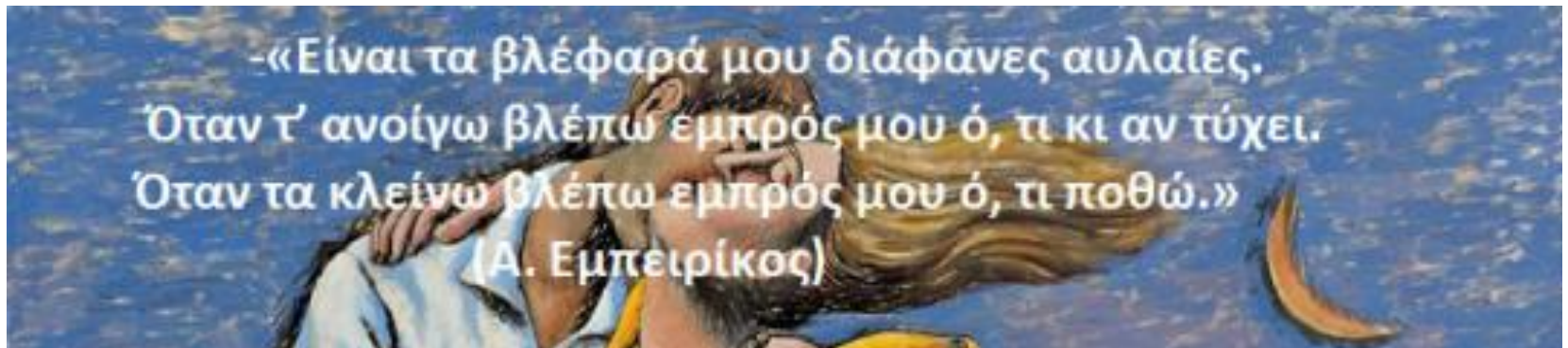

Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ερωτικά δίστιχα – Ρίμες αγάπης:
λυρικά ερωτικά τραγούδια

Αρ. 64 [Εμίσειψα 'χ την Κύπρον, για να σθήσει] (σ. 87)

ΟΜΑΔΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Επιμέλεια: Μαριλένα Πόρακου, Σύμβουλος Φιλολογικών Μαθημάτων, ΥΠΠ
Σεμινάρια ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων, Σεπτέμβριος 2016

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Οι μαθητές/τριες:

- Να έρθουν σε επαφή με άλλες μορφές δημοτικών τραγουδιών σε κυπριακή διάλεκτο (ερωτικά δίστιχα), καθώς και με λυρικά ποιήματα γραμμένα σε έντεχνη ιδιωματική γλώσσα (*Ρίμες αγάπης*).
- Να κατανοήσουν τη μετάβαση από τη δημοτική ποίηση στην έντεχνη, λυρική προσωπική ποίηση, ως έκφραση προσωπικών βιωμάτων-συναισθημάτων στην κυπριακή διάλεκτο.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι τα ερωτικά δίστιχα επέδρασαν στη νεότερη παραδοσιακή και επώνυμη ποιητική δημιουργία ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο (τσιαττιστά, μαντινάδες, νεότεροι Νεοέλληνες ποιητές).
- Να κατανοήσουν ότι η ποιητική συλλογή *Ρίμες αγάπης* είναι βασισμένη στην αναγεννησιακή, ιταλική λογοτεχνία, προσαρμοσμένη και γραμμένη σε έντεχνη κυπριακή διάλεκτο με ποικιλία ρυθμών, στροφικών συστημάτων και ομοιοκαταληξίας (οκτάβα και σονέτο).

Δείκτες Επιτυχίας

Μαθησιακά αποτελέσματα

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση:

1. Να διακρίνουν τα ιδιαίτερα θεματολογικά και μορφολογικά γνωρίσματα α) των κυπριακών ερωτικών δίστιχων και β) των ποιημάτων της συλλογής *Ρίμες αγάπης*.

2. Να αναγνωρίζουν τα βασικά σχήματα λόγου της ποιητικής γλώσσας και να κατανοούν τη λειτουργία τους.

3. Να αναγνωρίζουν στα ποιητικά κείμενα το ποιητικό υποκείμενο.

Δείκτες Επάρκειας

Διδακτέα: πληροφορίες, έννοιες, δεξιότητες, στρατηγικές/ τρόπος σκέψης, στάσεις/ αξίες

- κοινή θεματική των κυπριακών ερωτικών δίστιχων και των ποιημάτων της συλλογής *Ρίμες αγάπης*

- μορφολογικά: **δημοτική ποίηση**

(ύπαρξη ισοσύλλαβων στίχων, κυριαρχία ιαμβικού

δεκαπεντασύλλαβου) / **Ρίμες...**:

ιαμβικός ενδεκασύλλαβος, οκτάβα

-εκφραστικά μέσα /σχήματα λόγου: μεταφορά, προσωποποίηση, παρομοιώσεις, εικόνες

-Η «φωνή που μιλάει» στα ποιητικά κείμενα – το ποιητικό υποκείμενο μιλάει με το «εγώ» ή με το «εσύ»

Δείκτες Επιτυχίας

4. Να αντιλαμβάνονται τη διαλεκτική σχέση της κυπριακής λογοτεχνίας με την ευρύτερη νεοελληνική λογοτεχνία, την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια.

5. Να αντιλαμβάνονται τον συγκινησιακό χαρακτήρα της ποίησης (η ποίηση ως έκφραση συναισθήματος και συγκίνησης).

6. Να ασκηθούν στη δημιουργική γραφή αξιολογώντας το αισθητικό αποτέλεσμα με συγκεκριμένα κριτήρια: αντιστοιχία με τις συμβάσεις των λογοτεχνικών ειδών και βαθμός πρωτοτυπίας.

Δείκτες Επάρκειας

-συνανάγνωση κυπριακών ερωτικών δίστιχων με μαντινάδες (προέκταση σε όλο τον ελληνικό γεωγραφικό χώρο), καθώς επίσης και επιδράσεις σε Νεοέλληνες λογοτέχνες
- Οι *Ρίμες αγάπης* και η σχέση τους με τον Πετράρχη (θεματολογικά και μορφολογικά), καθώς επίσης και ο ποιητικός διάλογος με άλλα κείμενα κυπριακής επώνυμης, ευρωπαϊκής και παγκόσμιας λογοτεχνίας

-λυρική αποτύπωση ερωτικού στοιχείου σε σύζευξη με συναισθήματα της πικρίας και της απογοήτευσης

-σύνθεση στίχων κατά το πρότυπο των δημοτικών τραγουδιών και της έμμετρης ποίησης
- μεταγραφή ενός ποιήματος σε πεζό λόγο (π.χ. διήγημα), με βάση τα τυπικά γνωρίσματα του είδους

1^η διδακτική περίοδος

- Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας: ακρόαση κυπριακού ερωτικού δίστιχου – σχολιασμός.
- Ανάγνωση από τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα κυπριακών ερωτικών δίστιχων (ΚΚΛ, σσ. 28-29) και στη συνέχεια από τους μαθητές.
- Μελέτη των κ. ε. δίστιχων από τους μαθητές και εκμαίευση των χαρακτηριστικών τους– κωδικοποίηση και προβολή τους στη συνέχεια από τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα.
- Προβολή κρητικών μαντινάδων – σχολιασμός.
- Ανάγνωση κ. ε. δίστιχων επώνυμων δημιουργών (ΚΚΛ, τ. Α΄, σ. 29)

1^η διδακτική περίοδος

- Παραπομπή στο σχ. εγχειρίδιο σ. 80 και σχολιασμός τίτλου
- Σύντομη αναφορά στην εποχή, στις *Ρίμες αγάπης* και στον δημιουργό τους
- Ανάγνωση από τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα (ΚΚΛ τ. Α', σ. 87) του αρ. 64 από τις *Ρίμες Αγάπης* και πρώτες εντυπώσεις μαθητών. Στη συνέχεια ανάγνωση ποιήματος από μαθητές στην κυπριακή διάλεκτο και στη Νεοελληνική Κοινή.
- Εξομάλυνση ποιήματος ως προς το περιεχόμενο
- Διερεύνηση νέων στοιχείων ως προς τη μορφή και τον στίχο που δεν εντοπίζονται στα ερωτικά δίστιχα – προβολή συμπερασμάτων
- Ακρόαση- εάν υπάρχει χρόνος
- Κατ' οίκον εργασίες - αξιολόγηση

2^η διδακτική περίοδος

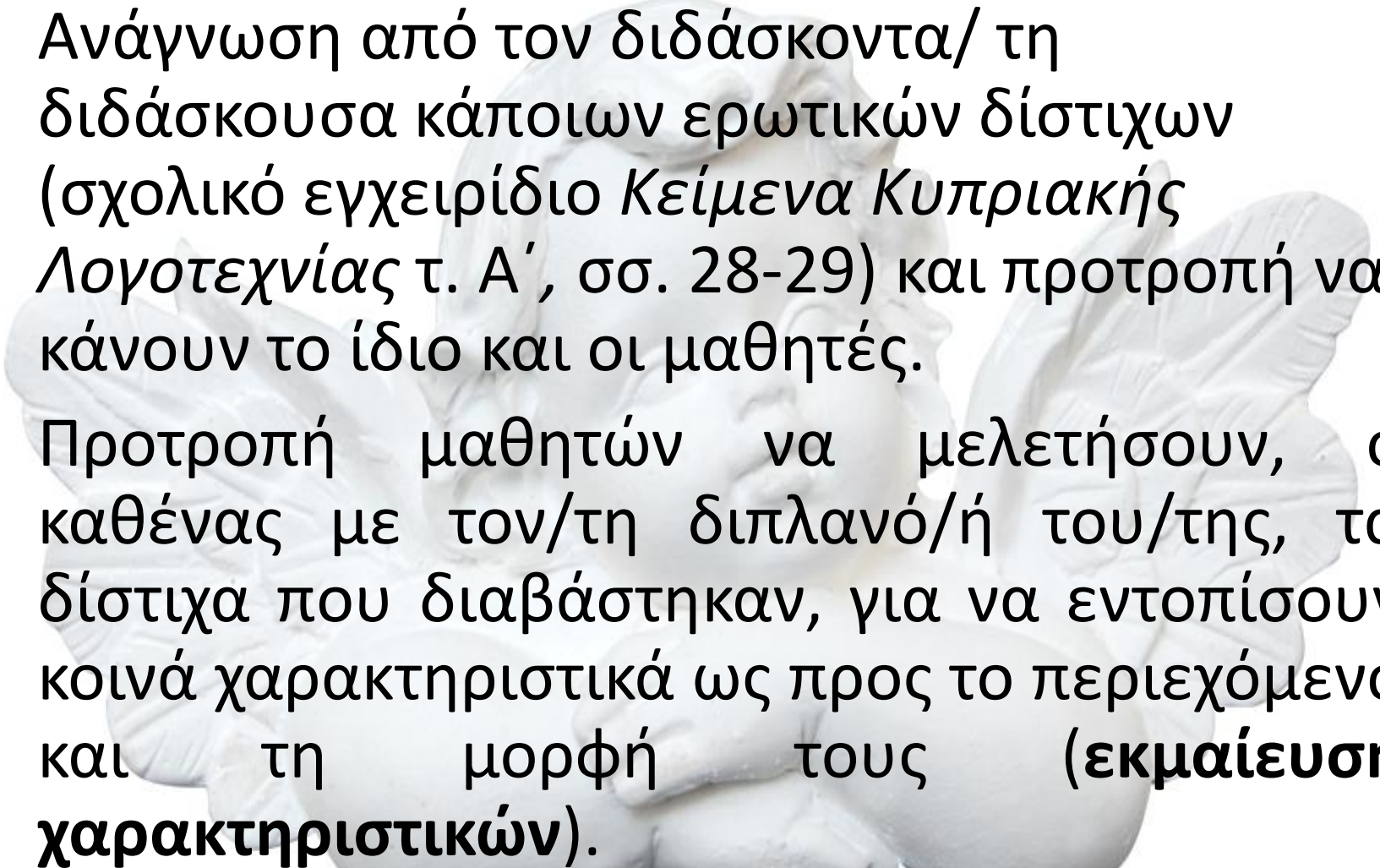
- Έλεγχος - αξιολόγηση εργασιών των μαθητών.
- Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας: προβολή εικόνας Β. Μιχαηλίδη
- Ανάγνωση ποιήματος *Η ανεράδα* του Β. Μιχαηλίδη (ΚΚΛ, τ. Α', σ. 150) από τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα και πρώτες εντυπώσεις μαθητών.
- Διερεύνηση από τους μαθητές κοινών στοιχείων και διαφορών των δύο ποιητικών δημιουργιών ως προς το περιεχόμενο και ως προς τη μορφή τους.
- **Εάν υπάρχει χρόνος**, μελέτη του σονέτου 292 του Πετράρχη και συνεξέτασή του με τον αρ. 64 από τις *Ρίμες αγάπης*, καθώς και με την *Ανεράδα* του Β. Μιχαηλίδη.
- Κατ' οίκον εργασίες (υποχρεωτικές και προαιρετικές) - Αξιολόγηση

Ενδεικτική πορεία διδασκαλίας

1^η διδακτική περίοδος

- Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας: οι μαθητές, αφού ακούσουν το κυπριακό ερωτικό δίστιχο, να αναγνωρίσουν το συγκεκριμένο ποιητικό είδος της κυπριακής διαλέκτου (τσιαττιστό) και να αναφερθούν στη λειτουργία του, παλαιότερα αλλά και σήμερα.

-
- Ανάγνωση από τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα κάποιων ερωτικών δίστιχων (σχολικό εγχειρίδιο *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας τ. Α΄*, σσ. 28-29) και προτροπή να κάνουν το ίδιο και οι μαθητές.
 - Προτροπή μαθητών να μελετήσουν, ο καθένας με τον/τη διπλανό/ή του/της, τα δίστιχα που διαβάστηκαν, για να εντοπίσουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς το περιεχόμενο και τη μορφή τους (**εκμαίευση χαρακτηριστικών**).

Χαρακτηριστικά ερωτικών δίστιχων

- Λιτότητα, συντομία, πυκνότητα
- Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος με ομοιοκαταληξία
- Αυτοτελές και ολοκληρωμένο το νόημα
- Αμεσότητα αφού απευθύνεται στην αγαπημένη στο β' πρόσωπο ενικού
- **Βασικό θέμα:** ο έρωτας – το ποιητικό υποκείμενο/η ποιητική φωνή εκφράζει τα συναισθήματά του (λυρισμός), τον έρωτα, τον πόθο, την αγάπη του προς την αγαπημένη, θαυμάζει την ομορφιά της₁₁

- Στη συνέχεια προβάλλονται κρητικές μαντινάδες και καλούνται οι μαθητές να αναγνωρίσουν από ποιο γεωγραφικό χώρο προέρχονται και πώς ονομάζονται.

(προέκταση σε όλο τον ελληνικό χώρο)

Κρητικές μαντινάδες

Έθελα να 'μαι δάκρυ σου να ζω μες στη μαθιά σου,
για να σου κάνω συντροφιά όντε πονεί η καρδιά σου.

Η Κρήτη με την λευτεριά μονάχα ζευγαρώνει,
και την σκλαβιά την πολεμά και την ε-θανατώνει.

- Ανάγνωση από το σχολικό εγχειρίδιο *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας τ. Α΄*, σ. 29, του δίστιχου του Κ. Μόντη → από την ανώνυμη ποίηση στην επώνυμη δημιουργία (επηρεάστηκαν σημαντικοί Νεοέλληνες ποιητές)

- Παραπομπή στο σχολικό εγχειρίδιο *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας τ. Α΄*, σ. 80, και ανάγνωση του τίτλου (*Αναγεννησιακή λογοτεχνία, συνθετικά της λέξης → Γλώσσα, Αναγέννηση: κίνημα που ξεκίνησε από Ιταλία περίπου τον 15^ο αι. μ.Χ. → Ιστορία*)

διαθεματικότητα

- Εισαγωγή στην Κυπριακή Λογοτεχνία (τέλος Φραγκοκρατίας – Βενετοκρατία): ανάπτυξη λογοτεχνικής δραστηριότητας στο νησί
- Γράφονται ποιήματα με θέμα τον έρωτα, τα πάθη, τις ομορφιές του → λυρισμός
- Σε αυτό το κλίμα εντάσσονται και οι ***Ρίμες αγάπης***.

Σχολιασμός τίτλου-Προβληματισμός:

Ρίμες αγάπης

ρίμα (η) (δύσχυρ. ριμών) 1. η ηχητική σύμπτωση λέξεων ή στίχων στροφής ή ποιήματος σε ένα μέρος τους, κυρ. στην κατάληξή τους· η ομοιοκαταληξία: κάνω – (ομοιοκαταληκτώ) 2. κάθε ποίημα ή στροφή που έχει τέτοια ηχητική αντιστοιχία στις καταλήξεις των στίχων του, κυρ. πρόχειρο, πειρακτικό ή επαινετικό δίστιχο 3. ρίμες κ. (λαϊκότ.) ριμάδες (οι) ομοιοκατάληκτα λαϊκά δίστιχα τραγούδια ΣΥΝ. λειανω-
τράγουδα. ❖ ΣΚΟΛΙΟ λ. ομόηχα.

[ΕΤΥΜ. < ιταλ. rima < φρανκον. *riman «θέτω σε σειρά, τακτοποιώ» < αρχ. γερμ. rīm «σειρά, γραμμή». Η λ. παρετυμολογήθηκε κατά τον Μεσαίωνα προς το αρχ. ουσ. ρυθμός, πράγμα που εξηγεί την ορθογραφία του αγγλ. rhyme].

- Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2002, σ. 1547

Ρίμες αγάπης

- Συλλογή ποιημάτων – κυρίως ερωτικών- που σώζονται σε ένα μόνο χειρόγραφο στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη στη Βενετία.
- Η συλλογή αποτελείται από 156 ποιήματα/ τραγούδια που είναι γραμμένα μεταξύ 1546-1570 στην κυπριακή διάλεκτο (η οποία εξυψώνεται σε λογοτεχνική γλώσσα με τον επιδέξιο χειρισμό της).
- Πολλά αποτελούν μεταφράσεις ή παραφράσεις, μιμήσεις, ελεύθερες αποδόσεις, διασκευές αντίστοιχων ιταλικών ποιημάτων, ιδίως του Πετράρχη και των λεγόμενων «πετραρχικών» ποιητών → **Πετραρχισμός.**

Δημιουργός

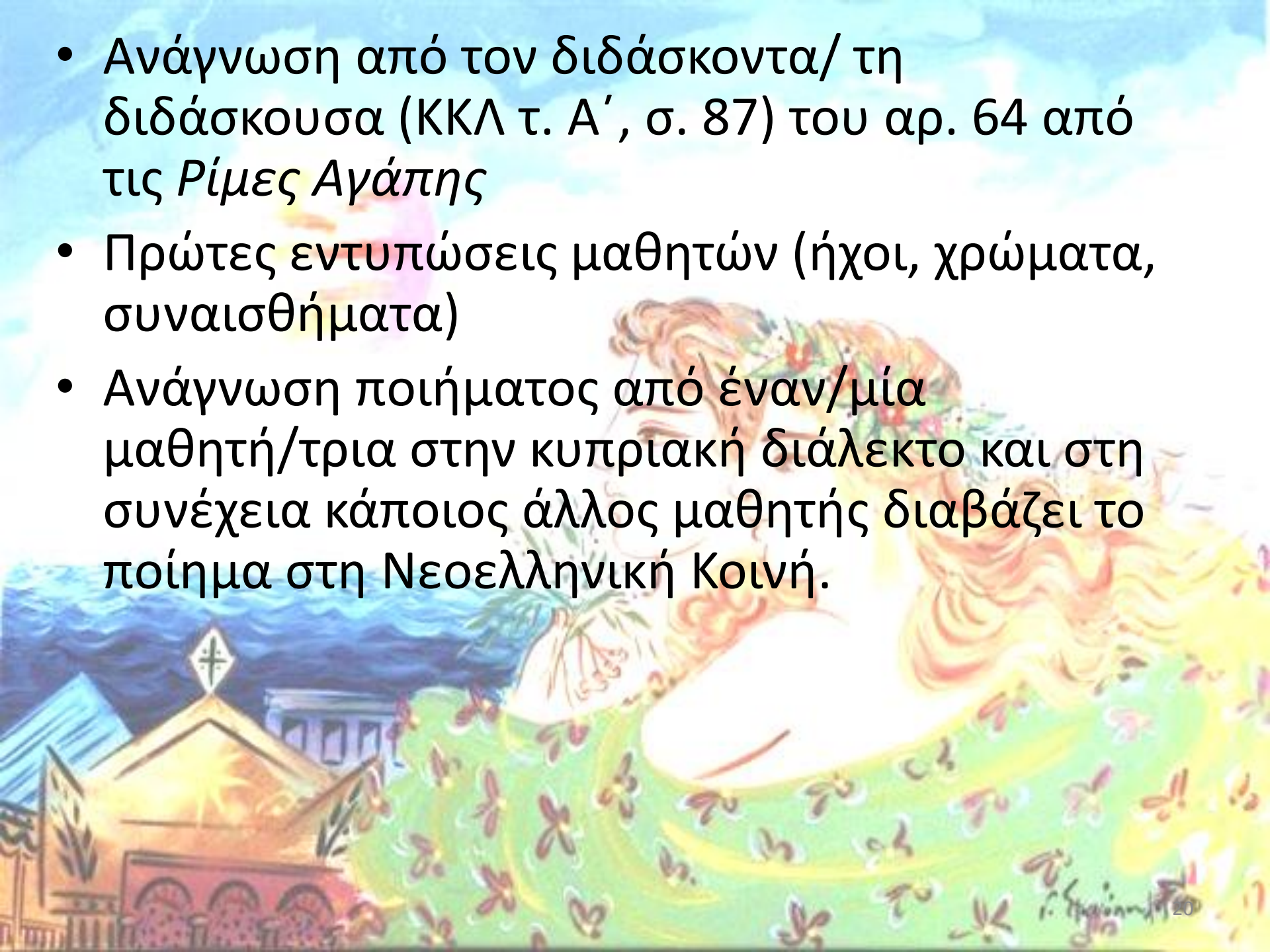
- Ο δημιουργός ή οι δημιουργοί της συλλογής είναι άγνωστος/-οι

- Το σίγουρο είναι ότι ο άγνωστος δημιουργός ήταν πολύ καλός γνώστης της ιταλικής γλώσσας και λογοτεχνίας.

- Τα ποιήματα της συλλογής *Ρίμες αγάπης*, σε αντίθεση με τα ερωτικά δίστιχα και τα άλλα δημοτικά, ποικίλλουν σε τεχνοτροπία και ρυθμό.
- Είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο με δουλεμένο στίχο, ο οποίος ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ποιητικής δημιουργίας.

- Ανάγνωση από τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα (ΚΚΛ τ. Α΄, σ. 87) του αρ. 64 από τις *Ρίμες Αγάπης*
- Πρώτες εντυπώσεις μαθητών (ήχοι, χρώματα, συναισθήματα)
- Ανάγνωση ποιήματος από έναν/μία μαθητή/τρια στην κυπριακή διάλεκτο και στη συνέχεια κάποιος άλλος μαθητής διαβάζει το ποίημα στη Νεοελληνική Κοινή.

Αρ. 64 [Εμίσειψα ἔχ την Κύπρον, για να σβήσει] (σ. 87)

- **Οι μαθητές να δικαιολογήσουν τη θέση ότι «η συγκεκριμένη ποιητική δημιουργία είναι προσωπική» με στοιχεία από το ποίημα.**

(χρήση α' ενικού προσώπου [εμίσειψα, έφυγα, ξωμακρίζω, κ.ά.], προσωπικές αντωνυμίες σε α' πρόσωπο [με, μου] → το ποιητικό υποκείμενο μιλάει με το «εγώ»)

- **Οι μαθητές να υποθέσουν πού οδηγήθηκε το ποιητικό υποκείμενο εξαιτίας του έρωτά του και αν η πράξη του είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα.**

(Το ποιητικό υποκείμενο οδηγείται στην ξενιτιά [που την Ανατολήν στην Δύσην] εξαιτίας του έρωτα, για να σβήσει την αγάπη του –πιθανόν ανεκπλήρωτος έρωτας. Ακόμα και ο Έρωτας (προσωποποιημένος) είναι εχθρός του, αφού σκίζει την καρδιά του με σαϊτιές. Η απόσταση και ο σωματικός χωρισμός δεν τον ημερεύουν, αφού η απομάκρυνσή του από το αντικείμενο του πόθου του τον βυθίζει στη μελαγχολία και τη θλίψη (η ανάμνηση της αγαπημένης είναι τόσο έντονη, ώστε όσο απομακρύνεται τόσο πιο πολύ καταλαμβάνεται από πόθο και κλαίει).

- Οι μαθητές/ τριες καλούνται να εντοπίσουν αντιθετικά ζεύγη που παρατηρούνται στο ποίημα, τα οποία αποδεικνύουν τον φορτισμένο συναισθηματικό κόσμο του ποιητικού υποκειμένου:

- μακριά (απόσταση) \neq κοντά (συναισθηματικά)

- σώμα

\neq

καρδιά

- Σε ποια συμπεράσματα μπορούν να καταλήξουν όσον αφορά στην αγάπη του ποιητικού υποκειμένου και ποια συναισθήματα ή σκέψεις δημιουργούνται στους μαθητές. (παραγωγή προφορικού λόγου)
- **Συμπερασματικά:** η αγάπη του είναι πιο δυνατή και από την απόρριψη που πιθανότατα βίωσε από το αντικείμενο του πόθου του.

Διερεύνηση

- Το ποίημα είναι επηρεασμένο από την ιταλική αναγεννησιακή ποίηση, άρα υπάρχουν νέα στοιχεία ως προς τη μορφή και τον στίχο που δεν εντοπίζονται στα ερωτικά δίστιχα. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν κάποια.

Χαρακτηριστικά

- Μία στροφή η οποία αποτελείται από οκτώ στίχους.
- Κάθε στίχος αποτελείται από έντεκα συλλαβές.
- Η οκτάστιχη αυτή στροφή παρουσιάζει τρεις ομοιοκαταληξίες, που συμπλέκονται κατά ορισμένο αυστηρό τρόπο. Συγκεκριμένα ομοιοκαταληκτούν ο πρώτος στίχος με τον τρίτο και τον πέμπτο, ο δεύτερος με τον τέταρτο και τον έκτο και οι δύο τελευταίοι μεταξύ τους. Η οκτάστιχη στροφή, κατά συνέπεια, έχει την ακόλουθη μορφή ομοιοκαταληξίας: **αβαβαγγ.**

Οκτάβα

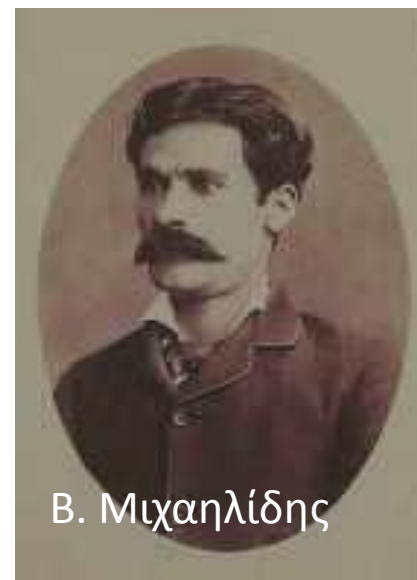
Σαν την αγάπη την κρυφή

Αξιολόγηση

- 1. Έχοντας υπόψη σας τις ποιητικές δημιουργίες των κυπριακών ερωτικών δίστιχων και τις *Ρίμες Αγάπης* που μελετήθηκαν, σε μία ολοκληρωμένη παράγραφο να γράψετε: α) ποιο από τα δύο κείμενα σας συγκίνησε περισσότερο και β) να παρουσιάσετε τα συναισθήματα που σας προκάλεσε αυτό.
- 2. Να εξηγήσετε σε ποια συναισθηματική κατάσταση βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο και με ποια σχήματα λόγου περιγράφεται αυτή.

2^η διδακτική περίοδος

- Έλεγχος - αξιολόγηση εργασιών των μαθητών.
- Προτείνεται συνανάγνωση – συνεξέταση με το ποίημα *Η ανεράδα* του Β. Μιχαηλίδη (σχολικό εγχειρίδιο ΚΚΛ, τ. Α', σ. 150).
- Οι μαθητές/ τριες καλούνται να απαντήσουν στο ερώτημα εάν έχουν ακούσει το όνομα του δημιουργού και ίσως κάποιο από τα έργα του.
- Ανάγνωση ποιήματος από τον διδάσκοντα/ διδάσκουσα.
- Πρώτες εντυπώσεις των μαθητών.

Β. Μιχαηλίδης

- Να προβληματιστούν γιατί επιλέχθηκε η συγκεκριμένη ποιητική δημιουργία (εάν υπάρχει θεματική συνάφεια με τα ποιήματα που μελετήθηκαν την προηγούμενη διδακτική περίοδο) και να δικαιολογούν τις απαντήσεις τους.

B. Μιχαηλίδη, *Η ανεράδα - Ρίμες αγάπης*, αρ. 64

α. ως προς το περιεχόμενο

Κ
Ο
Ι
Ν
Α

Σ
Τ
Ο
Ι
Χ
Ε
Ι
Α

- Με τη φυγή της αγαπημένης ο κόσμος του π.υ. διαλύεται, χάνει τα πάντα, παραλύει το μυαλό του, πλημμυρίζει με πόνο, στεναχώρια και βαθιά θλίψη. Εκείνη μπορεί να εξαφανίστηκε όμως το π.υ. την κουβαλά όπου και να πηγαίνει, αφού έχει σημαδέψει την καρδιά του (*Ανεράδα*) → Παρότι το αντικείμενο του πόθου είναι μακριά και δεν έχει καμία επαφή με το π.υ., εντούτοις βασανίζει τους πρωταγωνιστές, αφού η αγαπημένη τους εντυπώνεται βαθιά μέσα τους (αρ. 64 και *Ανεράδα*)
- κοινός τόπος είναι και το αποτέλεσμα που έχει ο έρωτας στην καρδιά τους → ο έρωτας ανακηρύττεται θριαμβευτής και παντοδύναμος

Δ
Ι
Α
Φ
Ο
Ρ
Ε
Σ

- Ο έρωτας, ως ένα βαθμό, δεν είναι ανεκπλήρωτος στην *Ανεράδα*, όμως το αντικείμενο του πόθου εγκαταλείπει το ποιητικό υποκείμενο και η ανεράδα επιχαίρει για την απάτη-κατόρθωμά της (χάχχανον)
- Στις *P.A.* αρ. 64 το π.υ. ξενιτεύεται στην προσπάθειά του να πάψει να φλογίζει την καρδιά του ο έρωτας, ενώ στην *Ανεράδα* το αντικείμενο του πόθου εγκαταλείπει το ποιητικό υποκείμενο.
- το π.υ. δηλώνει στην *Ανεράδα* ότι πλέον κατακλύζεται από φόβο μήπως τέτοια συναισθήματα ξαναγεννηθούν, γι' αυτό και αποφεύγει να συναντηθεί με ανεράδες –μένει εκστατικός, αλαφροϊσκιωτος.

Β. Μιχαηλίδης, Η ανεράδα

- 8 στροφές (2 δωδεκάστιχες και 6 εξάστιχες)
- ο κάθε στίχος είναι οκτασύλλαβος ιαμβικός (το α΄ ημιστίχιο του δεκαπεντασύλλαβου των δημοτικών τραγουδιών), χωρίς ομοιοκαταληξία
- κυπριακή διάλεκτος, ρέουσα και φροντισμένη, σκηνοθετική οργάνωση του ποιήματος – λυρισμός – εκφραστικά μέσα (παρομοιώσεις, μεταφορές, εικόνες-οπτικές, ακουστικές, οσφρητικές)

Ρίμες αγάπης, αρ. 64

- οκτάβα
- ιαμβικός ενδεκασύλλαβος
- κυπριακή διάλεκτος, φροντισμένη μορφή,
- λυρισμός

Η ανεράδα, ποίηση: Β. Μιχαηλίδη
μελοποίηση: Λ. Λάρκου
ερμηνεία: Αλκ. Ιωαννίδης

- **Εάν υπάρχει χρόνος**, οι μαθητές μπορούν να μελετήσουν σε διαφάνεια, ένα σονέτο του Πετράρχη (292). Η συλλογή ποιημάτων *Ρίμες Αγάπης*, που σώζεται σε ένα μόνο χειρόγραφο στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη στη Βενετία, περιλαμβάνει ποιήματα – κυρίως ερωτικά- που πολλά αποτελούν μεταφράσεις ή παραφράσεις, μιμήσεις, ελεύθερες αποδόσεις, διασκευές αντίστοιχων ιταλικών ποιημάτων, ιδίως του Πετράρχη και των λεγόμενων «πετραρχικών» ποιητών. Έτσι η μελέτη ενός σονέτου του Πετράρχη (292), αποδεικνύει τη συνάφεια των δύο δημιουργημάτων και ως προς το περιεχόμενο και ως προς την αυστηρότητα στη μορφή.
- Δίνεται, επίσης, η ευκαιρία στους μαθητές να γνωρίσουν μία άλλη μορφή στην οποία μπορεί να εκφραστεί ο δημιουργός, το σονέτο.

Πετράρχης

*Gli occhi di ch'io parlai sí caldamente,
et le braccia et le mani et i piedi e 'l viso,
che m'avean sí da me stesso diviso,
et fatto singular da l'altra gente;*

*le cresse chiome d'òr puro lucente
e 'l lampeggiar de l'angelico riso,
che solean fare in terra un paradiso,
poca polvere son, che nulla sente.*

*Et io pur vivo, onde mi doglio et sdegno,
rimaso senza 'l lume ch'amai tanto,
in gran fortuna e 'n disarmato legno.*

*Or sia qui fine al mio amoroso canto:
secca è la vena de l'usato ingegno,
et la cetera mia rivolta in pianto.*

Τα μάτια, που με τόσο πάθος τραγουδούσα·
τα μπράτσα και τα χέρια και τα πόδια και η όψη
που μ' είχαν (και μαζί και μόνα) στα δύο κόψει
και ξένος μες στον φίλιο κόσμο επερπατούσα·

η κόμη (ο χρυσαφένιος ρύακας) που εκοιτούσα·
του αγγελικού της γέλιου η αστραπή, στα σώψυ-
χα μέσα που τον ουρανό έφερνέ μου σόψιον*,
λίγη στάχτη είναι πια: η Καλλονή είναι α π ο ύ σ α.

Εγώ όμως ζω, στον πόνο μέσα και στη θλίψη·
χωρίς το φως, που τόσο ελάτρευα, έχω μείνει
– με σάπιο ξύλο σε φουρτούνα μόνος. Τα ύψη

της λύρας τής ερωτικής τα καταπίνει
ο θρήνος, που έως τρυγός τη φλέβα μού έχει στύψει
– απότιστο το πνεύμα, και άμουσο πια, σβήνει.

*στα σώψυχα μέσα που τον ουρανό έφερνέ μου σόψιον = μου
χάριζε τον παράδεισο

Συνεξέταση σονέτου αρ. 292 του Πετράρχη με τον αρ. 64 από τις *Ρίμες αγάπης*

ΚΟΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Και στα δύο ποιήματα είναι έντονος ο έρωτας και το αίσθημα της μοναξιάς. Στην περίπτωση με τις P.A. ο έρωτας – εχθρός του σκίζει την καρδιά του με τις σαϊτιές, τον απογυμνώνει εσωτερικά, στην περίπτωση του ποιήματος του Πετράρχη η απουσία του έρωτα εξαιτίας της απουσίας της αγαπημένης του τού αφαιρεί κάθε ρανίδα δημιουργίας και τον απογυμνώνει εσωτερικά και καλλιτεχνικά. Γενικότερα είναι όμοια η ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα π.υ. (πόνος, θλίψη, στεναχώρια).
- Η απουσία και η απομάκρυνση από το αντικείμενο του πόθου (είτε εξαιτίας ηθελημένου ξενιτεμού είτε θανάτου) ισοδυναμεί με θάνατο των συναισθημάτων της ευφορίας, της χαράς και της ευτυχίας για το π.υ.
- Το κλίμα, τα συναισθήματα, ο ύμνος προς τον έρωτα και το αντικείμενο του πόθου το οποίο παρουσιάζεται εξιδανικευμένο είναι κοινές συνιστώσες στα ποιήματα αυτά.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- Στις P.A. αρ. 64 το π.υ. ξενιτεύεται για να ξεχάσει την αγαπημένη του, στον Πετράρχη ο πόθος και ο έρωτας τον μετατρέπουν σε ξένο σε έναν κόσμο που υπήρξε πολύ οικείος.

Πετράρχης, αρ.292

Μορφή

- **Σονέτο:**

- μέτρο: ίαμβος, στίχοι ενδεκασύλλαβοι

- αποτελείται από 4 στροφές (οι δύο πρώτες από 4 στίχους ή καθεμιά, οι δύο τελευταίες από 3 στίχους η καθεμιά → συνολικά 14 στίχοι)

- στις τετράστιχες στροφές ομοιοκαταληξία σταυρωτή (αββα), ενώ στις τρίστιχες στροφές ισχύει το σχήμα γδγ, γδγ

- στο σονέτο η βασική ιδέα περιέχεται στον τελευταίο στίχο.

- λυρισμός, συγκίνηση, εκφραστικά μέσα (παρομοιώσεις, μεταφορές, εικόνες, αντιθέσεις)

Οκτάβα και σονέτο απαιτούν αυστηρή μορφή, άρα απαραίτητη προϋπόθεση είναι η δεξιοτεχνία από τον δημιουργό τους

Συνεξέταση *Ανεράδας*, Πετράρχη, Ρ.Α. αρ. 64

ΚΟΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Τονίζεται και στα δύο ποιήματα (σονέτο 292 του Πετράρχη με την *Ανεράδα* του Β. Μιχαηλίδη) η εξωτερική ομορφιά της αγαπημένης (κυρίως στο ποίημα του Πετράρχη, όπου η εξωτερική εμφάνιση της κοπέλας υπερτονίζεται και με το επίθετο *Καλλονή*, η όψη, τα μάτια, η κόμη, κ.ά), τα οποία παρασύρουν το π.υ. σε έναν άλλο κόσμο που δεν είχε γνωρίσει μέχρι τη στιγμή της συνάντησής τους –τον παράδεισο. Αισθάνεται ξένος στον κόσμο όπου πριν περπατούσε
- Τα συναισθήματα εξαιτίας της απουσίας της αγαπημένης είναι κοινά και με αυτά του π.υ. στην *Ανεράδα* και τις Ρ.Α. αρ. 64 (πόνος, θλίψη, μελαγχολία)

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- Η *Καλλονή* (Πετράρχης, αρ. 292) είναι απύσα (στ. 8) ενώ στον αμέσως επόμενο η αντίθεση (ενώ όμως ζω) μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το αντικείμενο του πόθου έχει πεθάνει (στις Ρ.Α. αρ.64 το π.υ. οικειοθελώς ξενιτεύεται)
- Η απουσία της αγαπημένης δηλώνει και την απουσία της έμπνευσης, της δημιουργίας, ο ίδιος ως δημιουργός ακυρώνεται, σιωπά, αφού ο θρήνος κυριαρχεί (Πετράρχης)

Ap. 116

Αξιολόγηση

1. Τόσο στο ποίημα του Ρίλκε *Σβήσε τα μάτια μου* όσο και στο ποίημα αρ. 64 από τις *Ρίμες αγάπης* υπάρχουν αντιθετικά ζεύγη: α) να καταγράψετε δύο αντιθέσεις σε κάθε ποίημα και β) να εξηγήσετε πώς συνδέονται οι αντιθέσεις με τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου σε καθένα από τα δύο ποιήματα.
2. Να μεταγράψετε το ποίημα από τη συλλογή *Ρίμες αγάπης* αρ. 64 σε πεζό λόγο (ημερολόγιο ή επιστολικό κείμενο) που να απευθύνεται στο αντικείμενο του πόθου σας.

Ράινερ Μαρία Ρίλκε(1875-1926), *Σβήσε τα μάτια μου*

Σβήσε τα μάτια μου· μπορώ να σε κοιτάζω,
τ' αυτιά μου σφράγισέ τα, να σ' ακούω μπορώ.
Χωρίς τα πόδια μου μπορώ να 'ρθω σ' εσένα,
και δίχως στόμα, θα μπορώ να σε παρακαλώ.
Κόψε τα χέρια μου, θα σε σφιχταγκαλιάζω,
σαν να ήταν χέρια, όμοια καλά, με την καρδιά.
Σταμάτησέ μου την καρδιά, και θα καρδιοχτυπώ με το κεφάλι.
Κι αν κάμεις το κεφάλι μου σύντριμμα, στάχτη, εγώ
μέσα στο αίμα μου θα σ' έχω πάλι.

[Μετάφραση: Κωστής Παλαμάς]

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

(Να επιλέξετε ΜΙΑ από τις πιο κάτω)

1. Αφού ερευνήσετε (βιβλιοθήκη, διαδίκτυο), να βρείτε και να καταγράψετε ερωτικά δίστιχα επώνυμων λογοτεχνών, π.χ. Ρίτσου, Μόντη, Χαραλαμπίδη, Παλαμά.
2. Να βρείτε τραγούδια που να έχουν θεματική συνάφεια με τις *Ρίμες Αγάπης*.
3. Να ακούσετε την ερμηνεία του Π. Θαλασσινού στο τραγούδι *Ανάθεμά σε* (https://www.youtube.com/watch?v=utVHhD77_XI) και να καταγράψετε κοινά στοιχεία και διαφορές ως προς το περιεχόμενο που παρατηρείτε με τις *Ρίμες Αγάπης* αρ. 64.
4. Να δοκιμάσετε να εκφράσετε την αγάπη σας γράφοντας ένα ερωτικό δίστιχο ή μια οκτάβα, ακολουθώντας ανάλογα τη μορφή και τα χαρακτηριστικά του κάθε ποιητικού είδους.